

SCRISUL banăţean

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ A UNIUNII JURNALIȘTILOR DIN BANATUL ISTORIC

DIRECTOR: VASILE TODI

SERIE NOUĂ - ANUL IV NR. 4 (16) 2015

Cornel UNGUREANU

Megastar sau antistar?

Hristu CĂNDROVEANU

Alfabet liric

Nicolae SĂRBU

Banatul cui, monșer Mitică, minte mică?

Petcu ABDULEA

Limba noastră-i o povară

De vorbă cu...

Daniela VLĂDESCU

Marian ODANGIU

Utopii tandre

Silvia FECHETE

Note de călătorie

Vasile VIȘĂOAN

Jandarmul sufletului

Bogdan PASCAL

Poeme

Horățiu ARDELEAN

Debut

Ioan HOLENDER

Însemnări trimestriale

Viorel ROMAN

Școala Ardeleană și Iluminismul

Marcel TOLCEA

Primăvara și toamna luminii

În luna lui april, când înfloresc mărfarele și se prind de linia ferată, cu disperare, să nu le ducă albina în cer, am cunoscut-o pe ea, și era atât de frumoasă, că se prefăcea în naiadă când treceam pe lângă malurile Begăi și o rugam în genunchi să nu treacă dincolo de podul Michelangelo pentru că o pândeau la Faleză câțiva plățiți s-o ademenească în afara

orașului, printre ierburile înalte, fâlfâitoare, crescute din gușa unui porumbel putrezit, mai întâi rănit, vreau să spun, și numai apoi, după câteva nopți înstelate, înfipt tot mai adânc în pământ, ca un pumnal cu două prăsele afară, șuierând subțire sub vânt, fărâmițându-și nerăbdător semințele, atunci, la început, sub pielița transparentă, băloasă.

Prostul gust, care a invadat anii '70, nu vine doar din reaua educație a protagoniștilor dintr-un soi de lehamite față de lumea aceasta a echilibrului, a distincției, a eleganței și a bucuriilor clare. Adevărat este prostul gust, kitsch-ul, fiindcă educația a falsificat și falsifică valorile. Ne induce în eroare, ne trișează.

Spun aceste lucruri tocmai pentru a arăta că, deși sunt de acord cu toți cei care sunt oripilați de prostul gust al vedetei, nu pot să cred că el nu face parte din calcul. Femeia e dizgrațiată, dar așa mică și diformă cum e, ea își subliniază, prin îmbrăcăminte, prin declarații, imperfecțiunea. E a ei, o scoate în eviden-

ță, țipă în numele ei, face din ea steag. Dar hainele? Madonna a reușit să câștige toate concursurile divelor prost îmbrăcate, deține toate locurile întâi și le va mai deține multă vreme - în clasamentele făcute de cei ce urmăresc afirmarea kitsch-ului. Este, fără doar și poate, una dintre marile campioane ale textelor stupide, ale aparițiilor jenante, ale declarațiilor impudice. Este antistarul perfect, e aliata celor care nu au nimic de ascuns. Este actorul care realizează alianțele cu cel mai larg public posibil: publicul iubitor de abjecție.

Să fim corecți față de vedeta noastră, abjecția este cel mai comercializat dintre ingredientele show-urilor noastre.

Comerțul cu urâtul, cu abjecția, cu vulgaritatea. Nu asumarea lor: vânzarea lor, pe largă și mult primitoarea piață a show-business-ului. Ea își vinde imaginile, mișcările, gesturile impudice, cuvintele. Ea aparține spectatorilor săi, li se devotază cu o energie fără egal. Este a lor. Năvălește mereu peste ei cu cânteculele, cu filmele, cu albumele ei. E mereu în preajma lor prin declarațiile din reviste, din ziare, de la televizor, mereu prezentă, singură

sau cu ai săi. De foarte multe ori, cu Marilyn.

Leșirile în chip de star - sub masca lui Marilyn Monroe - fac parte dintr-o strategie bine regizată. În numărul din 16 mai 1991 al revistei „Paris Mach” Marilyn-Madonna își anunță apropiata debarcare în Franța. E în chip de Marilyn, pe coperta revistei și încă pe zece pagini pe care pozează îmbrăcată, dezbrăcată: dar îmbrăcată sau dezbrăcată copiindu-și modelul. Seamănă. E, într-un șir de imagini gemene, starul anilor '50! Explicațiile anunță că Madonna este așteptată la Cannes cu un film scandalos, o adevărată bombă: un film autobiografic. „Madonna ne oferă noua sa mare fantasmă: să se identifice total cu Marilyn Monroe. Aceași culoare a părului și aceeași coafură, aceleași haine, aceeași mimică, aceleași atitudini și aceleași fotografii de pin-up... asemănarea între neuitata Marilyn și exploziva Madonna este pe de-a-ntregul tulburătoare. Ea voia să intre în pielea unui personaj de legendă. Ea nu putea să-și imagineze până unde merge această dedublare. Poate până la aceeași amețeală și până la aceeași singurătate...”.

La prima sa ieșire în lume, Gheorghe Pituț a însemnat mult mai puțin decât a părut a fi. Într-un dezrădăcinat, cu tulburări oarecare, s-a ajuns a se vedea un neliniștit de marcă, ceea ce indiscutabil nu era încă. Și nici nu avea să devină, de fapt. Fiindcă celelalte cărți ale sale nu-i modifică esențial imaginea.

Într-adevăr, *Cine mă apără* nu face decât să exacerbeze, chiar din titlu, însingurarea celui plecat de lângă vatră și trezit într-o

lume închisă pentru el. Intrat pe „poarta cetății”, în acest mediu „ostil”, poetul va tânji după umbrele copilăriei și va căuta tot acolo contraforturile ce-i sunt imperios necesare:

*Cinci frați semănați
pe așezări depărtate
în gând, pe rând ne rugăm;
mamă, lasă-mă să dorm
la umbra ta,
ocrotește-mă, țară
cu brațele tale;
simțim ceva ca și cum
n-am fi născuți pe deplin,
că mult din părinți
ne mai este dator.*

(Fără motiv)

Nevoia ocrotirii, caracteristică dezrădăcinatului, i-a rămas perpetuă, autorul nepuțându-se acomoda mediului citadin, alienant. De aceea, chemarea elementelor primordiale va rămâne fondul de neclintit al poeziei lui Gh. Pituț.

Poetul rămâne cu un fel de infirmitate sufletească, odată scos din lumea lui dintâi, și

va căuta solidaritatea oricui în „apocaliptica” cetate:

*Nimic nu mă miră mai mult
decât nepăsarea grozavă
dintre mine
și trecătorul acela
care a traversat strada.*

(Nepăsare)

În cel mai frumos poem din *Ochiul neantului*, Inadaptatul trăind în urbe se va întoarce tot la primele lui intuiții, agreste bineînțelese:

*Grav muritor prin metropole,
încăpățânat
ca un podiș transilvănean
voința mea poartă
un trup
pe străzile globului...
Când fug
din orașele galbene
doi brazi mă iau,
ca din somn,
în primire...*

(Cântec)

Să vezi și să nu crezi. Te freci la ochi, care te supără de atâta prostie agresivă. Îți vine să dai telefon la toate așezămintele cu nebuni de legat. Să te convingi că individul e pus în cămașa de forță și nu mai poate scrie asemenea ineptii. Nici nu știi ce să mai crezi. Iată, dl. Stolojan constată (abia acum?) că sărăcia este un atentat la siguranța națională. Manifestul „M-am săturat de România” și bolboroselile federaliste ale numitului Sabin Gherman sunt privite cu nedumerire și mirare, până la revoltă, de fiecă român cu scaun la cap și țara la inimă. Dar ce scrie

ipochimenul Nicolae Iliescu, în suplimentul ABC al ziarului „Cotidianul”, nu-i grav atentat la România? Ascultați, vă minunați și vă revoltați: „Să meargă (Mircea Mihăieș - n.n.)

în Banatul lui, de unde în ultimii cinci sute de ani nu a ieșit decât Lenau”. Vrând să polemizeze cu redactorul-șef al revistei „Orizont”, numitul N.I. face o afirmație de o maximă gravitate. El nu se răfuește doar cu Mircea Mihăieș și pamfletele saleucid. Vrea să aneantizeze, ca recunoaștere culturală, o parte din România: Banatul.

Acea provincie care, în 1918, a impus categoric ideea unirii fără condiții cu regatul României. Într-un drept la replică publicat de „România literară”, poetul Octavian Doclin aduce, ponderat și cu bun-simț, argumentul culturii. Invocând nume strălucitoare dintr-o galerie de personalități ignorate și jignite de neica-nimeni: Mihail Halici-fiul, Nicolae Stoica de Hațeg, Eftimie Murgu, Damaschin Bojincă, generalii Dragalina și Traian Doda, Corneliu Diaconovici, Paul Iorgovici, Romul Ladea, Virgil Birou. Asta fără să extindem exemplele contemporanilor noștri: Ciprian Foiaș, Sabin Păutza, Mircea Martin, Cornel Ungureanu, Pe-

tre Stoica, Eugen Todoran, G. I. Tohăneanu și alții. În treacăt fie spus, chiar Trakl are ascendenți șvabi bănățeni. De ce să ne mărginim la Nicolaus Lenau?

Replica semnată de Octavian Doclin abundă în nume convingătoare. Deși, eu nu cred că argumentele culturale îi pot face pe miticii parșivi ca N.I. să nu mai blameze Banatul. Dacă un alt celebru denigrator s-a săturat de România, sunt și dintre cei care s-au săturat de Banat. Pentru că nu-l cunosc și pentru că bănățenii nu suportă miticismul, balcanismul și țigănia din Capitală. Desigur, nu tot Bucureștiul e așa. Și nu toți intelectualii gândesc despre Banat ca N.I. Dovadă, o notă din „Dilema”, privitoare la revista timișoreană „Ariergarda”: „Deși provincia e prezentă - subliniați chiar - în acțiunile scriitorilor bănățeni, admirabil este faptul că această prezență nu e însoțită de complexe și resentimente, altfel spus, bănățenii știu să-și convertească spiritul provincial într-o trăsătură distinctivă, purtătoare de valoare culturală. Reușesc să fie chiar mai europeni decât bucureștenii, rămânând în continuare bănățeni”. Al cui e Banatul pe care-l jignești, monșer Mitică, minte mică? Despre inima și conștiința ta de român, nici vorbă.

„Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată,
Un şirag de piatră rară
Pe moşie revărsată.”
„Limba noastră-i o comoară”,

de Alexe Mateevici

Putem parafraza fără teama de a greşi pe Mateevici, acest poet patriot, fiindcă, într-adevăr, pentru mulţi români, din ce în ce mai mulţi, comoara limbii române este resimţită ca o povară. Te poţi convinge rapid de acest adevăr doar deschizând televizorul sau radioul, ascultându-ţi compatrioţii pe stradă şi, mai ales, pe unii tineri, chiar elevi ori studenţi, cu un lexic redus, bolovănos, degradat, presărat cu expresii în care verbul „a băga” este atotprezent până şi în vocabularul unor domnişoare (dacă se mai poate numi vocabular colecţia agramată de vorbe deşănţate, punctate de interjecţii stridente şi hlizeli, şi dacă emiţătoarele acestor sonorităţi se mai pot numi domnişoare). Ne-am întreba: Unde sunt elevii de altădată? Où sont les neiges d’antan? Păi, nu departe. Se află printre bieţii infirmi descrişi mai sus, dar sunt ironizaţi, marginalizaţi pentru buna lor creştere, pentru că învaţă şi nu copiază etc.

Ce le-am putea spune primilor? Că limba este un mod de a vedea lumea, de a o înţelege, de a relaţiona raţional cu realitatea, că este un dar nepreţuit, ea ne defineşte ca neam, ca indivizi, că la cizelarea ei au trudit nu doar cărturarii, ci şi strămoşii acestor tineri? Că unii străini o învaţă, fermecaţi de expresivitatea şi frumuseţea ei? Le spunem, dar aud?

Aceste realităţi ne oripilează, însă nu ne miră, din moment ce, în faţa naţiei, un europarlamentar, care e (sau a fost) şi poet, înjură golăneşte, se poartă ca ultimul mahalagiu, cu toate camerele înregistrându-i înalta „prestaţie spirituală”, sau, tot în faţa naţiei, un prim-ministru invita, cu subînţeles şmecheresc, de băiat de cartier, să i se numere ouăle. Şi nu puţine așa-zise VIP-uri, cum le place să li se spună, au un fond genético-mojicolingvistic similar.

Nu de la ei aşteptăm demonstraţii de competenţă lingvistică sau de cultură generală, chiar dacă se cred capabili să dea şi lecţii, uneori şi lecţii de morală. Numai că, din cauza lor, a gesturilor scandaloase ale acestora, a grosolăniei cu care ignoră, într-un dispreţ ciocoiesc, legile, morala, credinţa şi normele limbii, atitudine care, chipurile, face rating, ar fi pe gustul „boborului”, greu mai sunt invitaţi în media audio-video oamenii adevăraţi, spiritele ale căror intervenţii ne-ar putea servi drept modele, ne-ar putea jalona progresul, devenirea.

Şi, în legătură cu preferinţele cetăţenilor, este complet eronată părerea că i-ar încânta vulgaritatea, imundul. Din discuţiile cu elevii mei, cu vecinii din bloc, cu ţăranii din satul părinţilor reiese cu totul altceva. Ei îi judecă necruţător, cu ironie muşcătoare. Nu le sunt iertate, în primul rând, păcatele de altă natură, penale ale multora, dar nici derapajele ce ţin de gramatică, gen almanah. Mi-i amintesc pe sătenii din anii când radioul lui Marconi ajunsese la ei cu aproape un secol întârziere, oameni simpli, fără a avea cine ştie ce noţiuni de gramatică, cu cât interes urmăreau şi comentau emisiunile despre limbă ale lui Alexandru Graur.

O responsabilitate uriaşă în promovarea unei limbi corecte o au însă, pe lângă şcoală, pe drept pusă la index pentru incultura absolvenţilor, radioul şi televiziunea, profesioniştii din acest domeniu, pregătiţi special pentru a se adresa publicului şi care determină impunerea unei anumite forme de exprimare. Însă, tocmai aici se înregistrează o mulţime de abateri, semnalate şi în presă şi asupra cărora m-am oprit şi eu în lucrarea Greşeli de exprimare la televiziune şi la radio, așa că, în rândurile de mai jos mă voi referi la... cărţi.

De-a lungul secolelor, ele au oferit cititorilor din lumea întreagă limba cea mai elevată, adevărate modele de exprimare frumoasă. La noi, cronicarii, Dosoftei, Văcărescu (şi al său împărătesc testament „...Las vouă moştenire/ Creşterea limbii româneşti/ Şi-a patriei cinstire”), Eminescu, Creangă, Caragiale au pus miraculoase cărămizi de cuvinte „la temelia casei de vis, limba română”. Dar a venit tranziţia, au apărut zeci şi zeci de edituri ahtiate după îmbogăţire rapidă, au profitat de o legislaţie cu lacune, scoţând cărţi pe bandă, pe hârtie de ambalaj, cu o avalanşă de greşeli de toate categoriile. Puţine, foarte puţine edituri îşi respectă statutul şi nu coboară ştacheta, angajându-şi un corector, așa cum ar trebui să aibă toate. Fiindcă şi în manuscrisele scriitorilor se mai strecoară greşeli, ce trebuie corijate, dar cele

Cristina Passina TRIBON

mai multe aparţin celor care transcriu materialul şi care, uneori, nu descifrează manuscrisul sau nu au o pregătire corespunzătoare. Altfel, cum s-ar explica sintagma Gânditorul de la Hamangia, modificată parcă de un şcolar repetent, Gânditorul de la Hamoragia? Şi unde o întâlnim desfigurată astfel? În cartea Jurnalul unui jurnalist fără jurnal a unui scriitor de excepţie, I.D.Sârbu, un intelectual de înaltă clasă. N-a apucat să vadă eroarea (sau oroarea), fiindcă a murit cu puţin înainte de Revoluţie, iar cartea s-a tipărit imediat după.

Deci autorul greşelii, tipograf sau ce o fi fost, om care, oricum, lucrează cu cartea, are un orizont cultural atât de întins, încât nu a auzit de cea mai celebră statueta descoperită la noi, Gânditorul de la Hamangia. O perlă de tipul acesta creează o disonanţă asemănătoare unui scârţâit de scaun în timpul unui concert. Ne putem întreba dacă şi editorul va fi citit paginile respective...

Şi nu este singura operă literară de valoare în care se găesc, e drept, în număr mic, fel şi fel de scăpări. Nemaivorbind de cărţile obişnuite, fie beletristică, fie carte ştiinţifică sau manuale. Îmi amintesc că într-un manual de navigaţie, autorul, priceput la nave, dar nu şi la gramatică, aşezase câte o virgulă între subiect şi predicat peste tot: Submarinul, este...; Bricul, este... În altă carte, Pontul Euxin apărea drept Portul Euxin, în alta, cuvântul sacru se metamorfozase în socru...

Însă, dacă s-ar întocmi un clasament al tipăriturilor cu cele mai multe încălcări ale normelor gramaticale, pe primul loc, la mare

distanţă de toate celelalte, s-ar situa o broşură cu bancuri, care a văzut „lumina tiparului” (dar şi întinericul dicţionarului) la editura TEŞU, acum câţiva ani, autor fiind însuşi „apropitarul instituţiunii”, dl Teşu Solomovici. Într-adevăr, e un produs singular, împănat cu greşeli de toate tipurile, la care se adaugă şi caracterul obscen al unor bancuri cu faimosul Bulă.

Dar, cum arătam mai sus, sunt puţine cărţile ireproşabile, în care chiar ochilor vigilenţi ai corectorilor să nu le scape ceva. În Antologia sanscrită, reeditată de Editura Princeps Edit, 2007 (tradusă de George Coşbuc), am urmărit şi modul în care corectorul şi-a făcut datoria. Pentru că nu lui Coşbuc i se pot atribui neglijenţele din pagini. Se înţelege că, pentru a menţine acel aer de vechime al textului, s-au păstrat forme arhaice ca dodată, perde, sihastru, iar din necesităţi prozodice, pentru o rimă perfectă, nu s-au actualizat unii termeni: credinţii-părinţii, jucăreie-femeie, minţeşte-trăieşte... şi este bine că s-a procedat așa. Însă găsim: blând de foame apa bălţilor (în loc de bând), pag. 45; flamiugii (în loc de flamingii), pag. 55; el minte, ta eşti viu (în loc de tu eşti viu), pag. 60; Că regii toţi sunt monştrii, cu suflet... (în loc de monştri), pag. 116; nici regii n-o înşală (în loc de înşală), pag. 171; veştezitul (în loc de veştejitul), pag. 202; să ştii, că tata (nu se pune virgulă între regentă şi completiva directă), pag. 74; tu rege nobil (trebuie virgulă după tu), pag. 164. Şi virgula cea poznaşă este folosită incorect în mai multe situaţii.

Alte câteva exemple: din Evadări în lumea liberă, de A. Marino, am reţinut pluralul parăzi; în Caietul albastru, vol. II, N. Balotă, am întâlnit forme ca grătaruri (pag. 63), acoperişe (pag. 35), o amadină (pag. 83), tixit (pag. 141), întoarcer (pag. 187); din Amintiri în dialog, de Matei Călinescu şi Ion Vianu, am notat mirezme (pag. 187), proprii lui părinţi (pag. 321) şi proprii lui colegi (pag. 229); să luăm conştiinţă de (în loc de cunoştiinţă – pag. 224); Din Post-scriptum, de Vera Călin, am extras servicii (pag. 169), aterizarea pe Lună (pag. 85), romanul era o întregime inclus (pag. 12), ipote-ci (despărţit astfel la capăt de rând – pag. 83).

Iată că nici cărţile unor intelectuali de marcă nu sunt scutite de prezenţa unor greşeli. Iar cine citeşte cu atenţie, pagină cu pagină, unele lucrări de referinţă, chiar lucrări normative, va avea oarecare surprize. În Dicţionarul explicativ al limbii române, ediţia a II-a, 1996, am depistat: la pag. 1078, forma cismărie este ortografiat cu z, dovadă că eroarea nu aparţine autorilor. La pag. 1055 figurează sintagma ei însăşi; la pag. 84 găsim ulii şi porumbelii (în loc de uliii); la pag. 845 apare genitiv-dativul presurei (în loc de presurii); la pag. 263 se află dedesupt; la pag. 183 l-am reţinut pe reazămă (pentru reazemă); la pag. 985: celei de-a 18-a literă (literă stă în genitiv, deci trebuie să aibă forma litere, celei de-a 18-a litere, spunem celei de-a doua fete, nu celei de-a doua fată); la pag. 62, artileria se defineşte ca fiind „parte a armatei care mântuieşte... proiectile, în loc de mântuieşte. Iată o mostră simpatică de umor involuntar; este adevărat însă că artileria cam mântuieşte pe unde-şi aruncă obiectele pe care le mântuieşte.

După cum se observă, cele mai multe exemple sunt alese din cărţi prestigioase, înţelegându-se că situaţia celorlate este şi mai tristă.

Concluzia? Este necesar ca editurile aflate în culpă să-şi revizuiască poziţia şi să manifeste un înalt respect pentru text, iar noi, cititorii, nu trebuie să fim îngăduitori cu superficialitatea celor care ne vând, nu orice produs, ci unul de suflet, în elaborarea căruia nu se cuvina să-şi facă loc uşurinţa sau graba. Să privim cu exigenţă, să semnalăm editurilor observaţiile şi nemulţumirile noastre cu privire la calitatea cărţii, această mare invenţie şi mare bucurie a vieţii, şi poate că presiunea exercitată de public va determina o schimbare în bine a lucrurilor.

De vorbă cu Daniela Vlădescu

Artista din a cărei evoluție scenică am înțeles că muzica este natură, peisaj și pitoresc, că ea are, după cum observa Ionel Perlea, dimensiuni și relief ca în geometrie, este omul cu care am stat de vorbă în biroul său de director al Teatrului Liric Oleg Danovski din Constanța. Numele ei? Daniela Vlădescu.

Am venit la întâlnirea cu domnia sa, convins că muzica este singura ramură din copacul nobil al artei, care își trage seva din toate științele. Muzica include linii ca în desen; este chimie - chimia moleculelor sentimentelor; este fizica sunetelor și a mișcării aceluia fluid magnetic, al înseși existenței omului; este biologie, căci are viața ei; ah, și încă ce mai viață! - este filozofie pentru că afirmă o logică proprie - rațiunea melodiei și logica nuanțelor. Dar, mai presus de toate, muzica este poezie, cea mai pură formă a poeziei. Și acest ultim adevăr a consolidat dorința mea pentru dialogul de mai jos.

Vasile TODI

Domnișoară Daniela Vlădescu, să începem dialogul nostru, eternizat în cuvântul scris, vorbind despre numele sfințeniei pe acest pământ...

Mama a fost economișă și avea o voce minunată.

Și tata?

Tata inginer, director în Ministerul Agriculturii, singurul director care nu era membru de partid, era un extraordinar de bun tehnocrat. El a făcut toate irigațiile în țara aceasta, irigații care nu mai există de mult. A fost trimis să facă irigații și canalizări în multe, foarte multe țări. Doi oameni curați, doi oameni cinstiți.

De la părinți la dascăli e cale de un pas de suflet, un pas care odată făcut de dumneavoastră pe drumul operei, v-a dus dinaintea Artei Florescu. Arta Florescu - Artist al Poporului - și dascăl al Danielei Vlădescu.

Sunt multe de spus despre doamna Arta Florescu, iar despre artistul Arta Florescu mai mult decât despre omul Arta Florescu. Era un artist desăvârșit, putea fi când dorea un profesor minunat, care putea să îți ușureze drumul spre o carieră frumoasă și trainică. Era ca mulți artiști, capricioasă și de multe ori subiectivă, dar am avut multe lucruri de învățat în anii petrecuți în Conservatorul „Ciprian Porumbescu”.

Să cred că vă amintiți cu mai multă duioșie de altcineva?

Îmi amintesc mai mult de cei câțiva ani în care am fost școlită și cred că prețuită și iubită de doamna Eugenia Moldoveanu și foarte mulți ani în care am fost salvată și îndrumată de doamna Lela Cincu. Pe lângă faptul că au fost profesori minunați au fost și oameni minunați. Niște femei cu suflet mare, cu căldură, lângă care te simțea acasă. Cu doamna Arta Florescu era o teamă permanentă să nu greșești, să nu o dezamăgești, să nu cazi în dizgrație, dar nu înseamnă că artistul Arta Florescu nu a fost unul dintre cei mai minunați artiști pe care i-a avut scena lirică românească.

Domnișoară, muzica este activitatea umană cea mai aproape de dumnezeire. A existat o zi în cariera dumneavoastră, în care să vă temeți că ceva ce nu puteți controla v-ar îndepărta de acest spațiu celest?

Da, că unii recunosc, iar alții nu recunosc, eu am trecut prin câteva momente grele în care se putea să nu mai cânt niciodată, unul dintre aceste momente a fost atunci când am cunoscut-o pe doamna Lela Cincu, neștiind de fapt cine este, dânsa a făcut o carieră scurtă în România, dar a fost o solistă a Operei Române minunată, m-a ajutat să trec, m-a ajutat să-mi regăsesc vocea considerată pierdută. Lucrând cu mine zi de zi fără să-mi ia vreodată vreun ban. Datorită ei, și astăzi la șizeci de ani mai cânt.

Ce a determinat opțiunea dumneavoastră spre artă, spre o carieră prin care, ori de câte ori vă aflați pe scenă, scoateți clipa din timp?

Eram destul de mititică, am început să cânt de la grădiniță. Abia atunci și-au dat seama ai mei că am voce. Eram solista grădiniței. Mama mea avea o voce minunată, dar nu a putut niciodată să urmeze Conservatorul pentru că nu se cădea să ai un artist în familie, așa că ea s-a răzbunat și toate visele ei au fost îndreptate către mine.

La vârsta splendorilor iluzii, ați ajuns solistă a „Teatrului Muzical” din Brașov. Domnișoară, chiar dacă amintirile agreabile țin de trecut, sau tocmai de aceea, haideți să le lăsăm, asemeni unui pârâu, să coboare între noi pentru a crește.

Din punct de vedere al activității a fost cea mai frumoasă perioadă pentru că am învățat cel

mai mult, eram și doritoare de a progresa și de a face lucruri frumoase. Aveam și posibilitatea aceasta pentru că începusem să fiu destul de mult promovată pe la televiziuni, eram un pic vedetă, nu în comportament, ci chiar în fapt pentru că apăream destul de des la televiziune. Chiar acolo am avut ocazia să interpretez roluri importante, de operă, de operetă cu mari maeștri ai scenei, cu regizorul Jean Rânzescu de operă, primul meu rol a fost Gilda din „Rigoletto”.

Și pentru că mai mult nu-i niciodată de-ajuns, Dumnezeu v-a adus aproape și parteneri de scenă exemplari...

Da, am avut parteneri de scenă minunați din toată pleiada de artiști lirici ai vremii, vorbesc de maestrul Nicolae Herlea cu care am cântat în „Rigoletto” și în „Traviata”, maestrul Dan Iordăchescu, maestrul Florin Diaconescu, Octavian Naghiu. Începutul meu a fost foarte frumos, plin de speranțe, orizonturile erau deschise. Perioada aceea de cinci, șase ani cât am fost la Brașov a fost o perioadă care m-a ajutat să mă consider artist. Întotdeauna m-am uitat la ceea ce e sub mine și mi-am dat seama că sunt o norocoasă. Niciodată nu am făcut lucruri importante, recunosc, mi-am făcut datoria. Am fost un executant, am avut har pentru care nu am niciun merit, pe care de multe ori l-am trădat și totuși am rămas, am supraviețuit, dar nu am făcut o carieră minunată, dar tot ce am făcut, am făcut bine și cu tot sufletul. Nu am făcut niciodată lucruri urâte și proaste, chiar dacă am cântat în restaurant câteodată, am fost nevoită, chiar dacă am cântat în parcurile din Japonia, am cântat în Italia, am făcut lucrurile cu toată dragostea și atunci le-am făcut bine.

Domnișoară Daniela Vlădescu, faptul că ați cântat în restaurant, cum ați afirmat cu sfielnică mâhnire, mă obligă să vă amintesc că atunci când ați făcut-o, în acele restaurante se cânta și... Goga. Depinde ce cânti într-o unitate de alimentație publică, iar dumneavoastră ați interpretat creații remarcabile și ați adus lumea într-un contact celest cu spiritualitatea.

Da, știți cum se spune, că omul sfințește locul, am făcut lucrurile frumos, civilizată, dacă mă uit în urmă nu-mi este rușine, nu o să-mi fie niciodată. Trăim într-o lume în care oamenii se laudă mai mult decât realizează, în care oamenii trăiesc și-și fac o istorie bazată pe date false și pe care toți ceilalți îi apreciază pentru laudele pe care și le aduc singuri.

Domnișoară, acolo unde artistul coboară de pe pedestalul statuar, abia acolo întâlnește cum ar zice șugubățul nostru Anton Pann: „mult trăiești, multe auzi; mult umbli, multe vezi; mult trăiești, multe pătimești; multe greșești, multe-nveți”. Pe cine ați avut în comisia de examinare la Conservator?

Era doamna Arta Florescu, era doamna Maria Slătinaru Nistor, domnul Pop.

Cu ce v-ați prezentat?

Cu aria Norine din „Don Pasquale” și cu aria din „Sonnambula”.

De câte ori vă aflați pe scenă interpretând cele două arii, vă amintiți de acel examen?

Nu-mi amintesc. Mi-a fost foarte groază de acel examen pentru că de la bun început mi s-a spus că de la 18 ani nu poți să intri ca soprană la Conservator că ești neocaptă și am plecat pregătită să dau examen. Dacă aș fi picat etapa de preselecție, aș fi continuat cu examenul la pedagogie muzicală. Eram foarte bună la teorie, am studiat pianul din clasa I, teoria muzicală și eram foarte bine pregătită și pentru asta. Am fost foarte uimită că

am intrat șefă de promoție, am intrat prima pe listă, ca niciodată o soprană la 18 ani.

Cum pregătește un spectacol pentru premieră Daniela Vlădescu?

Cu mare plăcere pentru repetiții, spre deosebire de foarte mulți artiști care sunt foarte revoltați de programul de repetiții, de lungimea repetițiilor, de depășirea orelor trecute la avizier. Eu am trăit și am învățat, am avut această educație de când am terminat Conservatorul, de când am intrat în teatru, să nu ne uităm la ceas, să respectăm locul în care muncim și acolo unde te trimite teatrul să te duci, pentru că este nevoie de tine, asta înseamnă să-ți respecti munca și locul acela și de fapt să te îngrijești ca locul acela să existe tot timpul. Întotdeauna am trăit cu teama că ne desființăm, am avut salariile reduse în acea perioadă cu 50% și zvonuri că se vor închide teatrele, niciodată nu s-au închis. Dar de câțiva ani încoace în democrația aceasta minunată în care avem mai multe drepturi decât obligații și în care dorim mai întâi să primim și apoi să dăm, dacă mai avem chef, raporturile de muncă sunt altele. Pe mine mă dezamăgește lucrul acesta, mă amărăște foarte tare, noi nu suntem la șaibă, nu suntem zilieri, spre exemplu dacă astăzi avem o repetiție de trei ore și mai sunt trei minute ca să ajungi la finalul actului, orchestra se ridică și pleacă pentru că s-a depășit ora aceea, lucru care mie mi se pare anormal. La noi toți se uită la ceas, se uită la ziua liberă, nu se gândesc că au de făcut o premieră. Nu mai avem iubirea de teatru, iubirea de meseria pe care o practicăm, în general românul cred că nu mai are iubire de nimic.

Alții au?

Nici alții din alte lumi poate nu mai au iubire, dar măcar au niște salarii corespunzătoare pentru care muncesc, la noi nici asta nu mai există, așa că pot să vă spun că premierele se pregătesc cu ochii pe ceas, cu groaza că n-a ieșit ceva bine și că n-ai când să mai repeți pentru că toți pleacă. Sunt niște lucruri care n-ar trebui să existe în artă.

Dacă tot ați amintit de „lumi”, cum se vede lumea noastră, a spectatorilor, de pe planeta numită scenă?

E minunat când vezi lumea spectatorilor, când îi vezi entuziasmați, când vezi că ai dat lovitură cu un spectacol, când ajungi la sufletele lor pentru că noi avem o singură menire: să transformăm tot ce e urât în viața de zi cu zi în frumos, în liniște, în pace, în bucurie. Lucruri pe care ar trebui măcar pe scenă să le întâlnești și aici este o anomalie pentru că ultimele trenduri sunt să aduci viața de toate zilele pe scenă nu să înfrumusezezi urâtul cotidian cu frumusețile care au fost create, cu minunea muzicii, cu minunea unei piese de teatru care este de valoare. Noi acum încercăm să atragem cu tot ce e urât în stradă, să atragem publicul, cu înjurături, cu desfrâu, cu violență, cu neputință și atunci negăm universalitatea din ce în ce mai mult, și dacă nu o negăm, o transformăm, pângărim tot ce atingem. Regizorii transformă minunatele opere ale lui Verdi, ale lui Puccini în montări hidoase, moderne și cumplite.

În mintea strâmbă și lucrul drept se strâmbă.

Da, e ca și cum ai pune mustați Mona Lisei sau a-i pune botox pentru că nu mai este la modă. Modernul care este pur și simplu gratuit este nociv.

Ați amintit de Verdi, ați fost „Violeta” din Verdi. Debussy spunea odată că totul este de față la Verdi, haideți să-l apărăm pe Verdi.

(continuare în pag. a 5-a)

(urmare din pag. a 4-a)

Nu-i adevărat! Să nu uităm că Verdi a scris în anii 1850 și ceva. Verdi și-a scris vremurile, dar a compus cu dragoste, cu sensibilitate, chiar dacă lumea pe care o prezenta era lumea din stradă. Și el și-a dus strada pe scenă în povești, dar felul rafinat în care erau prezentate aceste povești și muzica inegalabilă compusă de marii titani ai muzicii de operă nu poate fi contestată și dacă nu o putem atinge ca valoare niciodată, oamenii aceia au avut un geniu hărăzit. Și în zilele noastre există oameni de geniu, dar nu sunt promovați pentru că atunci toată pleiada aceasta de impostori nu ar putea să mai supraviețuiască.

Toate aceste acte de vandalism împotriva artei și a culturii vor avea un impact foarte mare într-un viitor apropiat. Noi vom fi din ce în ce mai sumbri, mai sterpi, mai răi. Eu nu mai găsesc un film, mă uit la 17, 20 de canale și în același timp vezi filme cu vampiri, cu grozăvii, cu sânge, cu monștrii. Dar de ce să nu râd, de ce să nu mă bucur de o poveste romantică?

Ajungem iar la vorba lui Bacovia „O țară tristă, plină de humor”.

Da, dar nu numai țara asta este pe drumul ăsta, culmea, toată lumea este pe drumul ăsta greșit al cruzimii și al urâciunii.

Ce salvează un artist de monotonia vieții?

Interiorul. Artiștii pot să fie artiști și-n interior sau pot să fie artiști doar pe statul de plată.

Lumina din lăuntru lor?

Da, dar nu toți artiștii au lumină cum sunt și oamenii care nu sunt artiști și au lumină interioară.

Păstorel Teodoreanu, spune că Iorga scrie în fiecare zi câte o carte și duminică câte două, dumneavoastră ați traversat o zi în care ați susținut două spectacole?

Da, am susținut și câte trei pe zi, am susținut și cinci pe zi. Dar spectacole integrale de operă sau operetă am avut și câte două sau trei pe zi, două spectacole pentru copii dimineața și un spectacol pentru adulți. Asta era când plecam în turnee cu Brașovul. Spre exemplu, cântând în Japonia aveam cinci spectacole pe zi, stăteam acolo zece ore, aveam în timpul acesta cinci spectacole diferite, nu spectacol integral, dar recitaluri. Însemnau destul de mult, dar era o minune pentru că având un public atât de entuziast te simțeai foarte bine și foarte util.

Un filosof japonez se plimba cândva printr-o pădure. Și precum îi stă bine fiecărui filosof, gândea. Tot mergând și gândind el, îi atrage atenția o creangă de copac lipsită de orice podoabă. Se oprește în fața ei și îi spune: „Vorbește-mi despre Dumnezeu! Și atunci creanga, pe loc, înflorește”. De ce oare v-am spus asta?

Pentru că știți că țara pe care aș alege-o pentru a trăi, alta decât România, este Japonia. Ei sunt perfecți! Eu am stat mulți ani în Japonia, așa puse cap la cap contractele mele, au însemnat vreo patru ani din viața mea și acum mă uit, prietenii mei cei mai buni sunt japonezi. Ei mă înțeleg, ei plâng când sunt tristă, ei se bucură când sunt fericită, ei mă întreabă ce fac căteii de la adăpost pentru că știu că iubesc căteii, mă întreabă ce fac pisicuțele de acasă. Prietenii mei din România nu mă întreabă niciodată nimic.

„Viana”, domnișoară?

Nu, Viena este un moft, într-o Austrie minunată. Parisul e minunat...

Iar Roma splendidă!

Italia este splendidă, dar oamenii sunt reci, deși noi spunem că japonezii sunt reci, nu-i adevărat. Ce caldură poți să ai în Italia când, de fapt, nimeni nu e prieten cu nimeni. Toată Europa e așa. Globalizarea asta a dus și la pierderea simțămintelor.

Italia domnișoară, cu albastrul său de Savoia, culoare a fostei familii regale, v-a prețuit cu admirație latină.

Da, am multe amintiri frumoase, nu importante. Lucrurile importante care mi s-au întâmplat nu mi-au adus implicit și amintiri frumoase. Am amintiri minunate din Italia unde cântam și unde cântam cu o orchestră din România, iar seara aveam niște serate unde atunci când eu cântam,

acuma pot să nu mai fiu modestă, se umplea strada, grădina și circulația era oprită și mi se spunea „Privighetoarea din România”. Toată lumea mă știa, eram tânără, prima dată când ieșisem din România într-un turneu, iar amintirea aceea n-am să o uit pentru că în orașelul acela mic, care pe vremea aceea era foarte elegant și foarte important, m-am reîntors după douăzeci și ceva de ani și am plâns de tristețe pentru că totul este schimbat, nu mai există nimic din ceea ce era, din strălucirea acelei localități.

Acesta să fie oare darul cel mai de preț pe care spectatorii l-au făcut vreodată Danielei Vlădescu?

Acesta este. Pe stradă toată lumea mă vedea și mă saluta, erau foarte mulți turiști și lume foarte rafinată și oameni care veneau să asculte muzică. Erau concerte de muzică simfonică, de muzică de operă, de operetă, de la opt dimineața până la opt seara. Era o atmosferă de început de secol XX, nu de 1985.

Ce e viața... Cu mulți ani înainte, italienii ne-au trimis o lupoaică. Celebra „Lupoaică” dăruită de statul italian în 1926 - stat în care începea să adie fascismul, dat fiind că Mussolini era deja de patru ani prim-ministru - în semn de prețuire pentru legătura de sânge întru latinitate a popoarelor noastre. După 59 de ani, noi le-am dăruit o pasăre măiastră. De ce vă este dor, azi, aici și acum, domnișoară director?

În primul rând mi-e dor de ai mei, mi-e foarte dor de ei. Mi-e dor de vremurile din tinerețea mea, când aveai și speranță, deși se spune că speranța moare ultima, nu-i adevărat, speranța moare la primul semn.

Domnișoară, speranța se înrudește cu luierul Maicii Domnului pentru că de foarte multe ori dă în spic, dar dacă am așeza în locul speranței certitudinea, cum s-ar povesti factorul de echilibru care vă sprijină existența?

Nu, n-am nicio certitudine!

Nu?

Nu, nici acum. Acuma am o luptă crâncenă și permanentă și este o luptă nefericită și nedreaptă, ori mie nu-mi plac luptele. Eu sunt un ostaș, nu sunt un războinic. Mie îmi place să lupt. Nu pentru mine. Eu nu lupt pentru mine niciodată, dar pentru alții, da.

Cunosc cerbicia cu care ați apărât drepturile colegilor de la teatrul pe care îl conduceți, ceea ce m-a convins că puterea fetei plâpânde poate fi fără margini.

Nu am declarat eu războiul, eu am apărât și am ținut piept, dar nu datorită mie am fost supuși cu toții unui an de sacrificiu. Au muncit fără salarii, au fost dați afară o sută dintre noi, unii în șomaj tehnic, a fost un măcel. Am avut un inger păzitor care m-a îndrumat către Ministrul Culturii de pe vremea aceea, se numea Kelemen Hunor și care, cu toate că nu eram instituție subordonată ministrului m-a primit în audiență, a ascultat problema și mi-a cerut două zile ca să vadă dacă poate să rezolve ceva pentru noi și după două zile în care s-a zbatut și a vorbit cu tot guvernul a primit aprobare să preia acest teatru în subordinea Ministerului Culturii. Este un om minunat, îmi pare rău că nu mai este la minister. A mai stat un an după care a început schimbarea de ministrii, nouă până acum, care nu au mai vrut să ne accepte, care n-au mai vrut să ne ajute, care nu au mai vrut nici măcar să mă primească în audiență, deși de data aceasta eram în subordinea ministerului.

Iată un maghiar căruia cultura română îi rămâne îndatorată cu recunoștință. O floare care crește atât de rar pe la noi.

Da, așa este, este un om care s-a ocupat de cultura românească și care a salvat pe vremea mandatului său la Ministerul Culturii mai multe instituții de cultură. Oamenii sunt buni și răi, nu au culoare politică, sunt doar buni și răi.

Îngăduiți-mi domnișoară, ca următoarea întrebare să o susțin cu patru versuri admirabile, din tezaurul folclorului bănațean: „C-așa-i floarea de noroc,/Cum sunt cărțile la joc./Una vrei și alta vine,/C-așa-i norocul pe lume.” Sunteți un om norocos?

Da, am avut noroc, am avut un înger păzitor, pentru că întotdeauna am ieșit din momentele grele, chiar dacă uneori mi le-am creat singură.

De aceea, nu am avut o carieră extraordinară, de aceea, am fost mai mult artistă decât solistă. Am avut noroc că am învățat foarte ușor, am avut noroc că am avut aceste date naturale pe care bineînțeles că le-am pierdut de multe ori tocmai pentru că n-am acordat mult timp studiului și am avut noroc pentru că am putut să mă refac. Recunosc că n-am fost un copil studios, n-am fost un tânăr studios, n-am fost un artist studios.

Ce latură a friii păstrează nealterată demnitatea artistică?

Aceea care îl ajută să nu facă niciun fel de compromis. Nici pe scenă, nici în viața lui pentru a ajunge pe scenă. Normal ar fi să refuzăm tot ceea ce atinge și dăunează moralității. Un artist adevărat ar trebui să fugă de tot ceea ce este de prost gust și de proastă calitate.

Ghidat după principiile stoicismului, Seneca concluzionează într-un citat că dacă o persoană nu știe încotro navighează, niciun curent nu îi este favorabil. De altfel, stoicii știau exact ce își doresc, aveau destinații și scopuri precis determinate. V-a ferit viața de un destin comun, sau dumneavoastră v-ați întors de pe cărări care nu duceau spre drumul împlinirii?

Nu, nu m-am întors. Am fost nevoită uneori să abandonez, asta s-a întâmplat o dată, mi-a părut rău o viață întreagă și nu am să mai abandonez niciodată nimic, merg până la capăt indiferent de rezultat.

Ar fi o indiscreție...

Când am plecat de la Opera din București, m-am dus la Teatrul de Operetă pentru că după Revoluție timp de trei-patru ani mi-au făcut viața un coșmar, un calvar. Și nu colegii, ci un director, un șef de studii muzicale care fusese un mare tenor al României, se numea Cornel Stavu și când mă duceam la el și îl întrebam de ce nu cânt nimic, el îmi răspundea: „Dar de ce vrei măi Daniela să cânti, tu ai casă în buricul centrului, pe când eu stau în Ferentari”.

Ce păcat că nici timpul nu poate estompa amintirea unui prost. Domnișoară, de ce atrage talentul și frumusețea, admirația celor mulți și invidia colegilor?

Invidia este un sentiment care nu ar trebui să existe printre noi. Niciodată invidiind pe cineva nu-i vom putea lua calitățile și nu ni le vom putea însuși. Așa că este un sentiment total inutil care nu creează decât rău.

Poetul dumneavoastră preferat?

Mi-e îmi place foarte mult Adrian Păunescu.

Romancierul preferat?

George Sand, o femeie care a scris cu forța unui bărbat. Nu-mi place să citesc Cioran, spre exemplu, nu-mi place Gogol, sunt triști. Îmi plac lucrurile care îmi mai dau un pic de nădejde.

Cartea la care vă întoarceți mereu?

Cartea care mi-a plăcut și mi-a marcat viața și pe care aș citi-o tot timpul, dar din păcate nu o mai am în bibliotecă, am împrumutat-o cuiva și nu mi-a mai returnat-o, este scrisă de Radu Tudoran, „Întoarcerea fiului risipitor”.

Domnișoară Daniela Vlădescu, întreg dialogul nostru, care va apărea în revista „Scrisul bănațean”, îl voi încredința în viitor unei cărți, pentru a rămâne urmașilor noștri, ca vârstele în cercuri de copac. Pentru ei, vă întreb în finalul conversației noastre: Daniela Vlădescu, ce planuri de viitor aveți?

Proiecte artistice sunt din ce în ce mai puține, odată cu vârsta. Proiectul cel mai mare al meu este să ies la pensie, să-mi termin mandatul aici la Constanța, mai am un an. Au fost zece ani foarte grei, cu lucruri frumoase, cu oameni frumoși în jur, cu oameni foarte urâți în jur, cu de toate, cu realizări, cu mult zbucium, cu teamă, de aceea toată lumea îmi spune că după pensie o să-mi lipsească această perioadă, dar eu nu cred.

Când muncești într-adevăr și când te chinui, atunci aștepti relaxare, nu ai ce să regreți. O să regret câțiva dintre oamenii cu care am lucrat aici care sunt minunați, și artiștii minunați, care mi-au fost alături în echipă. Voi pleca într-un loc către Ardeal, undeva unde să-mi duc pisici. Voi sta undeva departe de oameni, oamenii sunt foarte răi, eu iubesc foarte mult animalele și vreau să-mi iau un teren mare și să cultiv pământul.

- urmare din numărul trecut -

Teritoriile fantasmagorice, utopice și ucronice au alcătuit, până nu de mult, suportul/fundalul poeziei lui Marcel Sămânță. Fie că vorbim despre regatul fără nume, fără geografie, fără timp, din fum peste un ev de fum (2013), fie că aceste

teritorii rezultau dintr-un/printr-un schimb de „epistole”, evident fictive, între eul „narativ”, și existențe imaginare precum Dominic și Doamna Nick, ca în Domino sentimental (2014), teritoriile păstrau neștirbită o atmosferă de mister, de stranietate sporită la maximum de imposibilitatea de a le putea localiza în vreun fel. Vocea lirică dobânda pe această cale o nesferată libertate de a comunica fără rezerve, de a expune, chiar cu o anume lipsă de pudoare, cu o neașteptată și blândă ironie, ușor acidă, niciodată distructivă, toată complexitatea spaimelor și tensiunilor ființei poetului, prizonieră într-o lume potrivnică, ostilă, o lume aflată

în/pe pragul dezintegrării, al catastrofei. La prima vedere, Cubul cu șapte fețe** propune o schimbare majoră: poemele transfigurează reacțiile, trăirile, neliniștile și angoasele eului liric într-un perimetru urban clar definit - Timișoara. Sunt, așadar, texte ce izvorăsc din impactul sensibilității cu un univers ușor identificabil, familiar, cunoscut și, deopotrivă, liniștitor. De unde și impresia că senzațiile și presimțirile apocaliptice apar, acum, mult temperate, că, în fond, prin versuri nu mai curge, năvalnic, disperarea/exasperarea în miezul unei Istoriei pe cale de a se dezintegra, ci un soi de pace interioară ce regăsește, treptat, ritmul, mult mai pașnic, al integrării în/cu universul din jur.

- va urma -

O stare de neastâmpăr m-a îndemnat să brăzdez albul hârtiei și asta după ce am cotrobăit prin e-mailurile sigilate cu eticheta „de păstrat”. Câteva cuvinte mi-au furat privirea: „cei bun de suflet”. Mă întreb și acum, oare unde le-am găsit? Nu îmi aduc aminte asta, și deși aș fi vrut să umplu aceste rânduri cu câteva însemnări din frumoasa Dobroge, am să mă rezum la una singură. O

să mă opresc la acele cuvinte, pornind și de la crezul meu că marea se povestește în cupe de șampanie și nu în halbe de bere.

Era o zi de ceai, de ceai bun de suflet. O zi pe care o scâldam în cana mare, aburindă, prin care treceau fulgere și tunete, nori plumburii grăbiți să lase-n urma lor cenușă și praf. Ați putea spune că sună a furtună pe mare, și dacă ar fi fost așa, pentru mine nu ar fi fost decât un vals al amintirilor de dincolo de clipă. De ce spun asta? Pentru că zile la rând am înțeles că marea prin simpla ei prezență își poate impune dreptatea, că poate alunga orice stare nepotrivită și mai mult decât atât îi poate da omului bunătatea de a-și vedea propriul folos. Lucru mare o să-mi spuneți, iar eu am să vă răspund convinsă că așa e.

Doar că pentru asta, aveți nevoie, vorba maestrului Florin Piersic, să vi se potrivească orice anotimp, pentru asta privirea trebuie să vă fie mai largă decât orizontul și sufletul mai deschis decât seninul. Am învățat să o ascult, să o privesc, să o miros, să fiu în fața ei să-mi doresc să o îmbrățișez și să-mi fie dor fiindcă nu pot. Au fost zile în care am văzut-o vânăta de supărare, spumegând și lovind cu furie țărnuțul de parcă și-l dorea în mii de bucățele, au fost momente în care am văzut-o întorcând valuri blânde și clipe în care era mai limpede ca privirea unei fecioare. Toate aceste ipostaze m-au dus la o singură concluzie, toate acestea m-au făcut să plec de lângă ea știind că-mi este cea mai bună prietenă, fiindcă indiferent de stare marea a fost acolo și m-a umplut de bunăstare de fiecare dată.

Cu mult timp în urmă, aflându-mă la început de drum în ale profesiei, am făcut o vizită unui unchi care locuia într-un sătuc foarte frumos, așezat în zona colinară a văii Mureșului, iar acea așezare se numește Nadăș. După ce străbați câțiva zeci de kilometri pe drumul care pleacă din Arad, ajungi în localitatea Conop, de unde începe un urcuș uneori lin, alteori abrupt dar care prin priveliștea care te desfață îți răsplătește efortul din plin.

Ajuns acolo ai impresia că te afli într-un ținut unde Dumnezeu a zăbovit mai mult ca să desăvârșească o părticică de pământ care

seamănă cu o zeiță a cărui suflet respiră libertate și prosperitate, unde iarba pare un covor care atunci când îl calci te face să-i simți seva, iar copacii se înalță impetuos către un cer al cărui albastru te duce cu gândul la aura unui înger a cărui suflet zboară nestingherit de nimeni și de nimic, făcându-te să crezi că ai nimerit într-un colț de rai. Căsuțele mici, răsfirate ici, colo, din bârne precar prelucrate, dau impresia arhaicului și veșniciei, dar de cum le calci pragul ești întâmpinat de oameni a căror căldură sufletească te impresionează și îți arată că bogăția inimii este unul din cele mai de preț lucruri cu care este înzestrată ființa umană. Pâinea aburindă, coaptă în țest și cana de lapte fiartă în ceaun sunt nelipsite din bucatele care ți se oferă să-ți ostioiești foamea după un drum care a meritat din plin. Aici oamenii au trăit secole de-a rândul după rânduielile lor, și-au botezat și și-au cunutat pruncii, și-au îngropat în liniște și cu demnitate morții, vegheați de sufletul

îngerului care i-a vegheat și i-a mângâiat fără să-i deranjeze niciodată. Căminul lor era tot timpul o sărbătoare a sufletelor larg deschise, o binecuvântare a moștenirii unor locuri perindate din generație în generație, de care nu s-au atins nici măcar unele regimuri cu iz totalitar. Dar, deodată, liniștea a încetat, aura îngerului lor păzitor a fost spulberată de năpasta provocată de nelegiuirea unor interese obscure care au încercat să strămute veșnicia și statornicia unui neam într-un mod jalnic, târând aura îngerească prin țărână și străpungând-o cu bastonul jandarmului. Trist, atunci am văzut, că sufletul uneori poate fi nemuritor, poate fi chiar obscur, dar niciodată nu am crezut că poate exista un jandarm al lui. Unchiul meu a murit, sufletul lui colindă încă colinele Nadășului, dar oare jandarmul va fi în stare să-l târască și pe el prin ticăloșia exproprierii? Nu cred. Sufletul său va fi veșnic liber, fără să-i străpungă aura ticălosul baston al jandarmului.

Zam 18-12-2015

Că aria de prezență a „Scrisului bănăţean” s-a întins până în județul Tulcea, nu mai miră pe nimeni, atâta vreme cât „Scrisul bănăţean” se face cunoscut cititorilor prin rețeaua de distribuție, a jurnalelor regionale editate de Uniunea Jurnaliștilor din Banatul Istoric. Iată de ce, nu surprinde pe nimeni, prezența în paginile sale, a unui poet din Țara Dobrogei.

Un poet care scrie poezie cu creionul și nu cu laptopul. Un poet cu vise splendide, redade în versuri lucrate cu pietism. În creația lui Bogdan Pascal, mă încântă felul în care vorbește și tăcerea. Poezia lui Bogdan Pascal, de multe ori, de foarte multe ori, are forma sufletului autorului. O poezie devotată iubirii într-un mod prin care, cred eu, autorul ne invită discret lângă *Pomul Cunoașterii* ei.

Absolvent al Facultății de Filozofie din Iași, poetul nu acceptă poezia doar ca gen literar, el își apropie versul, pentru a ne dezvălui, în creația sa, propria concepție despre lume, despre realitățile acelei lumi, pe care el, Bogdan Pascal, o simte și o trăiește ca un artist merit să creeze armonie din haos.

Vasile TODI

Cafeaua

Azi tu te dezbraci de ploaie,
din vioara-ți încordată,
sar sonatele și roaie
în cafeaua-ți, toate-odată.
Dac-ar fi să cânti din picuri,
ce mai note-ar fi să zboare
de pe genele-ți în chipuri
de iluzii mișcătoare...
Hai, tu bea-ți cafeaua, iată,
plouă iar, de-o zi întregă,
lumea-i o sonată beată
ce doar ochii tăi o-ncheagă.

Fapt și eres

Pe ploaie n-am să-ți spun niciun cuvânt
tu doar să cânti, să-ți tremure piciorul
din degetele tale lunecând
să scapete, a joacă, adevărul.
Și dacă azi, în ochii tăi cuvinte
nu își găesc menirea și-nțelesul
e că în ploaia asta, luări aminte
și luări de seamă sunt precum eresul.

Tu lasă doar arcușul să te-ndrume
și vorba vie-a notei din vioară
să îți aducă, dincolo de nume,
încumetări de inimă ușoară.
Toate să treacă, tu rămâi preaplină,
îmbrățișează nota ce ne-adună
și în tălăzuirea clipei ce se-nclină
fapt și eres, tu ține-le-mpreună.

De tine

De-o fi să pier de tine, de prea mult,
iubito, totuși tu, ține-mă minte,
iar gândul tău să-mi fie așternut
și buzele-ți mă spele de cuvinte.
Iubito, de vreodată n-oi mai ști

cine mai sunt, cine mai ești, cărarea
bătăilor de inimă tu să fii
și datului din aripi, tu, chemarea.
Și dacă-un ultim gest a mai rămas
prefă-l în clopot plin de simțăminte
și bate orizonturi într-un glas,
adânc însământate sub morminte.
De-o fi să pier, de-o fi să pier doar tu
vei ști că toate clipele sunt pline,
îngroapă-mă în tine, precum tu,
iubita mea, tu te îngropi de mine...

Toamnă (II)

Iubito, prin venele mele curgi tu
și proaspăt aprinsă de sânge mă strânge
o flacără vie, enigmă ce fu
lăsată de tine prin toamna ce plânge.
S-au strâns de prin ploi orizonturi de ceață
și-acum îmi atârână de umeri greoi,
din mine lăuntric țâșnești, dimineață
și-ți bate lumina răsând înspre noi.
Și am să te caut prin șoapte plăpânde,
prin vise ce-au dat de prin carne iar spin
și-n ziua zburată din frunze căzânde,
spre tine să vin doar în pași mă mai țin.

Mi-au fost recomandate, recent, spre lectură, versuri din creația lui Horațiu Ardelean. Am acceptat să survolez universul său liric cu liniștea că nu îl cunosc personal pe stăpân. La capătul periplului, am încercat bucuria de a descoperi un poet, care după câte am înțeles, refuză să creadă că este... poet. Este! Dovadă că publicăm cu plăcere versurile

sale, care marchează și debutul său. Un poet al Banatului de pustă, debutează în „Scrisul bănăţean”. Un debut arghezian, dacă l-am privi prin prismă calendaristică. Un debut cu poeme în care prevalează tristețea, o tristețe evanescentă, pe care autorul, o preschimbă, cu talent, în melancolie poetică.

Dacă ar fi să asemăn cu o ființă umană poezia

lui Horațiu Ardelean, atunci aş asemăna-o cu o fată frumoasă, în zi de duminică. Chiar dacă uneori, Horațiu pășește năucit de iubire, asta nu înseamnă că este pe nicăieri. Horațiu Ardelean este mereu în poezie.

Vasile TODI

Absența

Ce anotimp o fi la tine-n suflet, acum când toamna cerne frunze pe cărare,
Și ce dihanii vor mai răscolii în sânge, rana din piept ce plânge și te doare?
Sunt amintiri aproape și departe și vorbe despre patimi ne-implinite
Cazi în abis și te rostogolești în vise! Ai vrea să strigi, dar tu nu ești, iubite!

Înțelegere

Îmi învățam inima să iubească oamenii, întâmplările...
I-am arătat cerul, dezamăgirile, greșelile, cărările...
Și-a început să bată. Să simtă, să latre, să zboare...
Să se rostogolească-n zăpadă, printre sentimente,
Să încălzească speranța rece și cufărul cald din piept.
Și inima a înțeles toate acestea când nu credeam că știu să mai aștept.

Trecerea toamnei

Iubito, câte vreau să-ți spun, acum cât octombrie trece,
Cu frunze și noian de fericire, dansează toamna asta, rece...
Și în pădurea de la Bogda, nimic din anotimpul ăsta nu e fals,
Când inima îți face piruete și sufletu-l urmează, de parc-ar fi un vals!

În muzica din tine și norii se destramă și toată fericirea răzbate-n al tău piept
Un uragan de vise îmi tulbură ființa, neliniștea aceea, pe care o aștept...
Am vrut să-ți spun, iubito, că în tăcerea toamnei, drumul către tine, tare m-a durut
În rest, doar așteptarea îmi lumina destinul, în căutarea timpului pierdut...

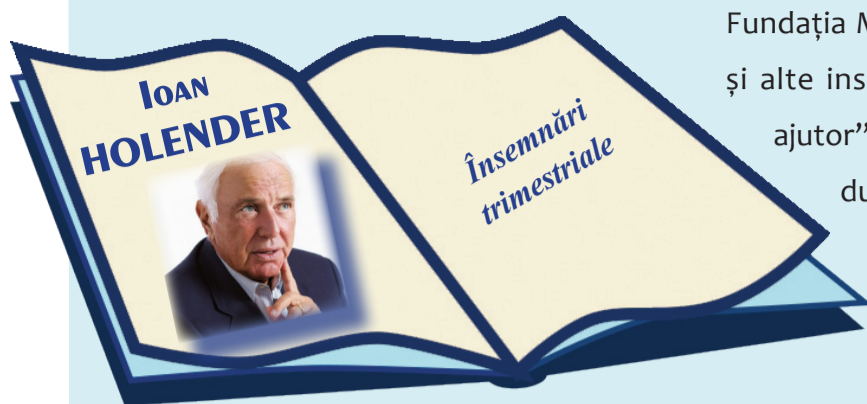
Dar te-am găsit la urmă, pe drumul dintre codrii, acolo unde toamna e rece!
E anotimpul iubirii, acum. Zâmbește! Mai sunt câteva zile acum și, uite,
octombrie trece...

M-am prefăcut că iubesc

Din inimă s-a deschis, larg, o fereastră prin care curge un râu cu de toate.
Închide-o la loc! Mi-ai strigat cocoțată pe suflet. Acum, cât afară e noapte!
Că uite, intră fluturii în ea și se izbesc de clopotul din piept și îi doare
Alungă-i cu un strigăt prelung, să caute drumul spre soare!

Și fluturii dansau ciudat și se agățau de vorbele mele ca de speranță
M-am prefăcut pentru un timp că nu iubesc. Aiurea! Mama ei de viață...

**IOAN
HOLENDER**

*Însemnări
trimestriale*

Dată că scumpa noastră patrie a reușit din nou, să devină ceva ce niciuna nu este: o țară condusă de un Guvern neales – în plus, pe o perioadă limitată de un an. După această perioadă de timp, vom avea din nou dreptul pe care îl au toate statele democratice din Europa – excepție făcând doar țările din vechea Uniune Sovietică, anume acela de a alege unul, sau mai multe partide politice care dorim să ne conducă și cărora le oferim încrederea noastră.

Domnii și doamnele Miniștri tehnocrați – parcă a mai rămas una, sunt și ei politicieni, sau foști politicieni. Nu au fost scoși nici din universități, nici din spitale și nici nu sunt persoane ce au ocupat anterior poziții de conducere în economie, ci au fost aduși, mai bine spus – impuși de Comunitatea Europeană din Bruxelles, sau indicați de

Fundația Ministerului de Externe al Americii și alte instituții de așa-zisă „binefacere și ajutor” pentru cei rămași proști și slabi cu duhul, asemenea României noastre. Cu siguranță aceștia vor găsi persoanele potrivite, care vor ști cum să mai scoată ceva profit din ceea ce avem, sau din ceea ce încă nu avem, însă vrem și în urma unor investiții, vor putea obține cândva profit.

Antipatia generală îndreptată împotriva reprezentanților partidelor politice și a celor aflați la putere – primari, șefi de Consilii Județene etc., este în România mai mare, mai accentuată și în orice caz, mult mai mediatizată decât în țările occidentale. Motivele sunt diverse, iar corupția – dominantă în țara noastră, este unul dintre acestea. Antipatia este amplificată de permanentele critici ale trusturilor media, care adesea ajung până la cabaret și batjocură, transmise în special de televiziunile private, de care România dispune din belșug.

Tragedia din Clubul Colectiv a dezlănțuit „strada”.

Fostul primar al Sibiului, devenit anul

Unită și au reorientat 2.000 de biserici spre Moscova. După 1989, greco-catolicii sunt oarecum tolerați, bisericile nefiind restituite decât parțial, statutul de Biserică Națională e pus la îndoială și Corifeii sunt văzuți în continuare ca iluminiști.

România face parte din Uniunea Europeană, carevaszică, a devenit clar că Iluminismul și creștinismul merg pe căi diferite, contradictorii. Iluminismul caută din sec. al XVIII-lea adevărul în rațiune și experiment. Divinizarea revoluției și libertății au dus la Revoluția Franceză și Sovietică. Cu tot eșecul curentelor revoluționare anticreștine, Iluminismul caută în continuare să submineze valorile creștine din Constituția Uniunii Europene. Dumnezeu nu a fost pomenit în Constituție pentru că ar leza sensibilitatea unor alte culte. Dacă nimeni nu

trecut șef al statului, nu în cele din urmă și din cauza adversității față de reprezentanții scenei politice de la acel moment, care însă nu era apreciat și nici măcar respectat de Guvernul ales, susține cu ardoare noul Guvern tehnocrat, numit pe nedrept „voința străzii”. Pe vremuri „prin Grația lui Dumnezeu și prin Voința Națională”, devenea cineva ceva. Acum acest „Ceva” este numit „voința străzii”. Știm însă că niciuna, nici alta nu există. Înfrânții s-au unit repede, renunțând la tot și toate, pentru a strânge rândurile în vederea obținerii de voturi la alegerile din noiembrie, anul viitor. Tehnocații aflați acum la putere, știind că termenul de scadență este scurt, preferă să nu facă nimic, pentru a nu comite greșeli. DNA-ul mai pune cătușe unuia, sau altuia, pentru a nu lăsa televiziunile fără știri, care altfel ar intra în faliment, măbind numărul șomerilor.

Președintele țării este din ce în ce mai mândru și orgolios de ceea ce a relizat prin faptul că a rămas singur. Zâmbește des, vorbește rar și se plimbă prin lume, așa cum zicea ultimul prim-ministru ales – „ca surda la horă”.

pune la îndoială creștinismul europenilor, iar referirea la Dumnezeu în legea fundamentală nu lezează sentimente religioase, în schimb, o societate fără El îi jignește pe toți. Cultura iluministă pledează pentru drepturile omului și o ideologie confuză a libertății.

După persecutarea uniților și deformarea mesajului Corifeilor într-o mișcare „ideologică și culturală cu caracter iluminist”, orizontul intelectual și politic de la București e în impas. Pentru că refuză dialogul cu Roma și realizarea unității creștine, românii sunt cei mai săraci din Europa. Greco-catolicii cunosc roadele Unirii, emanciparea și unitatea națională. La moldo-valahi Iluminismul, secularizarea, socialismul, curentele culturale occidentale, dinastia, masoneria, cu toate meritele lor incontestabile, au permis numai o integrare superficială în Europa.

**VIOREL
ROMAN**

*Școala
Ardeleană
și Iluminismul*

Unirea Bisericii Române din Transilvania cu Roma în 1700 a deschis porțile universităților catolice din Roma și Viena tinerilor greco-catolici, care au pus bazele Școlii Ardelene. Corifeii Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Ioan Budai Deleanu s-au format în spiritul teologiei occidentale, ei nu sunt iluminiști, cum sunt văzuți de moldo-valahi.

După 1920, Biserica Unită n-a trecut Carpații. În schimb, la 1948 moldo-valahii au desființat cu ajutorul rușilor Biserica

În atenția cititorilor noștri:

Revista „Scrișul bănățean” se distribuie prin rețeaua de difuzare a jurnalului interregional „Banatul”, în instituțiile de cultură de pe cuprinsul Banatului istoric.

se distribuie gratuit

ISSN 2284 – 6956
ISSN-L = 2284 – 6956

www.scrișulbanatean.ro

Tel. 0721 935 392

**COLEGIUL
DIRECTOR**

Vasile BARBU * Nicu CIOBANU * Ioan HAȚEGAN * Răzvan HRENOSCHI * Silvia FECHETE * Marian ODANGIU * Sabin POPESCU * Nicolae SÂRBU * Gelu STAN
webmaster: Grațian NEAMȚU